

20.5.2016

Dnro 1151/4/15

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Matti Vartia

VALVOMATONTA TAPAAMISTA KOSKEVA PÄÄTÖSTOIMIVALTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 2.3.2015 oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Riihimäen vankilan menettelyä hänen ja hänen aviopuolisonsa valvomatonta tapaamista koskevassa asiassa. Kantelija suoritti rangaistustaan Turun vankilassa ja hänen aviopuolisonsa Riihimäen vankilassa. Kantelun mukaan Turun vankila oli myöntänyt heille valvomattoman tapaamisen, mutta Riihimäen vankilassa tehtiin kielteinen päätös aviopuolison tapaamista koskevaan hakemukseen ja tämän johdosta valvomatonta tapaamista ei Turun vankilassa järjestetty. - - -

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön ja Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen lausunnot sekä Riihimäen vankilan selvitys. Turun vankilasta hankittiin selvitys siellä tehdystä valvomatonta tapaamisista koskevasta päätöksestä.

3 RATKAISU

3.1 Oikeusohjeita

Vankeuslain 13 luvussa säädettiin tapahtuma-aikaan valvomattomasta tapaamisesta ja sen päätösvallasta seuraavaa.

Vankeuslain 13 luvun 3 §:n mukaan vangin lähiomaisen, muun läheisen ja 12 luvun 4 §:ssä tarkoitetun asiamiehen sekä, jos siihen on syytä, myös muun henkilön tapaaminen voidaan sallia ilman valvontaa (*valvoton tapaaminen*), jos se on perusteltua vangin yhteyksien säilymiseksi, oikeusasioiden hoitamiseksi tai muusta vastaavasta syystä eikä tapaamisesta aiheudu haittaa vankilan järjestykselle tai toiminnalle.

Vankeuslain 13 luvun 11 §:n mukaan valvomattomasta tapaamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies.

Tapaamisia koskevia vankeuslain 13 luvun säännöksiä muutettiin 1.5.2015 ja nykyisin valvomattomasta tapaamisesta ja sen päätösvallasta säädetään seuraavaa.

Vankeuslain 13 luvun 4 §:n mukaan vangin lähiomaisen ja muun läheisen sekä jos siihen on syytä, myös muun vangille tärkeän henkilön tapaamiseen ilman valvontaa voidaan myöntää lupa, jos se on perusteltua vangin yhteyksien säilymiseksi tai muusta vastaavasta syystä. Tapaamisen myöntäminen edellyttää, ettei tapaamisesta aiheudu vaaraa vankilan järjestykselle tai turvallisuudelle taikka vangin tai muun henkilön turvallisuudelle eikä haittaa vankilan toiminnalle.

Vankeuslain 13 luvun 17 §:n mukaan valvomattomasta tapaamisesta päättää toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies tai valvonnan esimiestehtävissä toimiva virkamies.

Vankeuslakiin otettiin 1.5.2015 uutena säännöksenä säännös vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan.

Vankeuslain 6 luvun 3 a §:n mukaan vanki voidaan siirtää lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan, jos se on perusteltua tapaamisen tai poistumisluvan järjestämiseksi taikka muusta vastaavasta syystä.

Vankeuslain 6 luvun 6 §:n mukaan vangin 3 a §:ssä tarkoitetusta lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan päättää vastaanottavan vankilan johtaja tai turvallisuudesta vastaava virkamies sijoitusvankilan johtajaa kuultuaan.

- - -

3.2

Tapahtumat ja selvitykset

Elinkautista vankeusrangaistusta suorittavat kantelija ja hänen aviopuolisonsa olivat menneet Turun vankilassa naimisiin 17.9.2014. Kantelija oli jättänyt 18.9.2014 hakemuksen valvomattomasta tapaamisesta Turun vankilassa aviopuolisonsa kanssa. Turun vankilassa tehtiin hakemukseen myönteinen päätös 24.10.2014. Turun vankila oli ollut ennen päätöksen tekemistä sähköpostitse yhteydessä Riihimäen vankilaan saadakseen sen kannan tapaamiseen, mutta vastauksen se oli saanut vasta 15.12.2014. Riihimäen vankila edellytti vastauksessaan, että ennen valvomattomia tapaamisia kantelijan ja hänen aviopuolisonsa kanssa tulee järjestää valvottuja tapaamisia.

Kantelijan aviopuoliso oli Riihimäen vankilassa 14.11.2014 anonut valvomatonta tapaamista joulukuuksi kantelijan kanssa. Riihimäen vankila teki hakemukseen kielteisen päätöksen 1.12.2014. - - -

- - - Kantelija anoi uudelleen valvomatonta tapaamista Turun vankilassa 18.3.2015 ja heille järjestettiin valvoton tapaaminen Turun vankilassa 21.4. ja 8.7.2015.

- - -

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen aluekeskuksen Riihimäen vankilasta saaman tiedon mukaan käytäntönä on, että valvomatonta tapaamista koskeva päätös tehdään sekä siinä vankilassa, jossa tapaaminen toteutuu että siinä vankilassa, josta vanki lähtee tapaamaan toista vankia.

- - -

3.3

Kannanotto

3.3.1

Päätösvalta

Asiassa on kyse kahdesta eri asiasta. Ensinnäkin kyse on siitä, onko päätöksentekijällä ollut riittävät perusteet tehdä tapauksessa kielteinen päätös valvomatonta tapaamista koskevaan lupaan. Toiseksi kysymys on siitä, kenen toimivaltaan on kuulunut päättää valvomattoman

tapaamisen myöntämisestä. Käsittelen ensin kysymystä siitä kenen toimivallassa on ollut päättää valvomattoman tapaamisen järjestämisessä Turun vankilassa kantelijalle ja hänen aviopuolisolleen.

Pidän rakennelmaa kahdesta eri päätöksestä valvomattoman tapaamisen järjestämisen edellytyksenä monilla tavoin ongelmallisena. Riihimäen vankila ja ilmeisesti myös Turun vankila ovat lähteneet siitä, että kumpikin vankila tekee erikseen päätöksen omaan vankilaansa sijoitetun vangin osalta ja että valvomattoman tapaaminen järjestäminen Turun vankilassa edellyttää siten myös Riihimäen vankilan tekemää myönteistä päätöstä. Tiedossani ei ole miten yleinen kyseinen käytäntö on, mutta tietojeni mukaan ainakaan kaikissa vankiloissa, kuten esimerkiksi Helsingin vankilassa, ei menetellä kyseisellä tavalla.

Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen lausunnosta ilmenee hyvin tilanteen ongelmallisuus silloin, kun samaa tapaamista koskeva päätös tehdään molemmissa vankiloissa. Ensinnäkin on epäselvää mistä asiasta vankilat tällöin varsinaisesti päättävät ja mitä asioita ne ottavat tai voivat ottaa huomioon päätösharkinnassaan. Ottavatko he päätösharkinnassaan huomioon ainoastaan vain omaan vankilaan sijoitettua vankia koskevia asioita vai voivatko he ottaa huomioon myös toista vankia koskevia asioita? Valvomatonta tapaamista koskevan päätöksen pitäisi kuitenkin perustua kokonaisharkintaan, jossa otetaan huomioon asian kannalta merkitykselliset seikat (HE 45/2015 vp). Mikäli toinen vankila on tehnyt asiaan liittyen myönteisen tai toinen kielteisen päätöksen, pitäisikö myönteinen päätös peruuttaa ja onko päätökseen peruuttamiseen lainmukaista perustetta?

Rikosseuraamusvirasto (nykyinen Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö) teki 11.8.2008 oikeusministeriön kriminaalipoliittiselle osastolle esityksen vankien siirtämistä koskevan lainsäädännön muuttamiseksi. Esityksessä todettiin, että ”vankeus- ja tutkintavankien osalta ei ole erikseen säännöksiä heidän lyhytaikaisesta siirtämisestä toiseen vankilaan tiettyä tapahtumaa varten, kuten esim. avioliittoon vihkimisen tai valvomattoman tapaamisen järjestämiseksi. Valvomattomien tapaamisten osalta on myös tulkinnanvaraista, voidaanko säännöksiä tulkita siten, että tapaamisen myöntäminen toisessa vankilassa sinällään jo velvoittaisi /oikeuttaisi siirtämään vangin tapaamista varten toiseen vankilaan”.

Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen on aiemmin ottanut kantaa asiaan päätöksessään dnro 694/4/09. Päätöksessä todettiin seuraavaa:

”Vankeuslain 13 luvun 11 §:n mukaan valvomattomasta tapaamisesta päättää vankilan johtaja tai hänen määräämänsä toiminnoista tai turvallisuudesta vastaava virkamies. Laissa ei nimenomaisesti ole lausuttu tilanteesta, jossa myös tapaaja on vanki ja jossa tämä kuljetaan toiseen vankilaan tapaamista varten. Kun valvomattomalle tapaamiselle esteen muodostava haitta vankilan järjestykselle tai toiminnalle toteutunee lähinnä tapaamisen järjestävässä vankilassa, on mielestäni tarkoituksenmukaista, että päätöksen valvomattoman tapaamisen myöntämisestä tekisi vain tuo vankila, ei sen lisäksi tapaamiseen saapuvan vangin sijoitusvankila. Jos päätös tehtäisiin vain siinä vankilassa, jossa tapaamista on pyydetty järjestettäväksi, päätösharkinnassa lienee kuitenkin tarpeen selvittää myös tapaamiseen kuljetettavaa vankia koskevia tietoja”.

Oikeusasiamies saattoi käsityksensä vankien siirrosta ja valvomatonta tapaamista koskevasta päätöstoimivallasta oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston tietoon säädösvalmistelussa huomioon otettavaksi.

Vankeuslakiin lisättiin toukokuun alusta 2015 uutena säännöksenä säännös vangin siirtämisestä lyhyeksi ajaksi toiseen vankilaan muun muassa tapaamisen järjestämistä varten. Säännöksen mukaan vangin lyhytaikaisesta siirtämisessä toiseen vankilaan tapaamisesta

varten päättää vastaanottava vankila. Säännöksessä todettiin lisäksi, että sen on kuultava vangin sijoitusvankilaa ennen päätöksen tekemistä.

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä on pyydetty lausuntoa siitä, kuka käyttää päätösvaltaa silloin, kun on kyse valvomattoman tapaamisen myöntämisestä kahteen eri vankilaan sijoitetulle vangille. Keskushallintoyksikkö totesi, että toimivallasta eri vankiloihin sijoitettujen vankien tapaamisesta päättämisestä ei ole nimenomaisesti säädetty. Samaa asiakokonaisuutta koskien ei ole perusteltua tehdä kahta erillistä päätöstä. Kun kyse on päättää siitä voidaanko kahden vangin välinen valvomatonta tapaaminen toteuttaa, niin jotta asia tulee päätöksessä kokonaisvaltaisesti arvioitua, tulee päätös tehdä siten, että asiasta päättää yksi päätöksentekijä huomioiden hallintolain asian kuulemista ja selvittämistä koskevat vaatimukset. Asiantilan selkiinnyttämiseksi olisi toivottavaa, että kahden eri vankilaan sijoitetun vangin tapaamisesta päättämisestä säädetäisiin selkeästi. Keskushallintoyksikön näkemys kuitenkin on, että huomioiden erityisesti toukokuun alussa 2015 voimaan tullut siirtoa ja siitä päättämistä koskeva sääntely, kahden vangin valvomatonta tapaamista koskeva päätös tulisi tehdä vastaavasti vastaanottavassa vankilassa toista vankilaa kuullen.

Vankeuslaissa on yksi säännös, joissa on nimenomaisesti edellytetty kahden tahon hyväksyntää päätöksen toteutumisen edellytyksenä. Vankeuslain 6 luvun 6 §:n mukaan jos vanki siirretään toiselle rikosseuraamusalueelle, siirto edellyttää vastaanottavan rikosseuraamusalueen suostumusta siirrolle. Valvottujen tapaamisten myöntämisen osalta tällaista säännöstä ei ole. Vankeuslaissa on lisäksi säännös siitä, että tapaamiseen liittyvän siirron osalta päätösvaltaa käyttää vastaanottava vankila.

Voin yhtyä oikeusasiamies Petri Jääskeläisen ja Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön edellä esittämiin näkemyksiin. Tulkitsen itsekkin säännöksiä siten, että päätösvaltaa kahteen eri vankilaan sijoitetulle vangille myönnettävästä valvomattomasta tapaamisesta käyttää se vankila, jossa tapaaminen järjestetään, eli tässä tapauksessa Turun vankila. Päätösvaltaa käyttävän vankilan on kuitenkin ennen päätöksen tekemistä kuultava toista vankilaa ja varattava sille mahdollisuus lausua käsityksensä asiasta.

Käsitykseni mukaan päätösvaltaa koskevat säännökset ovat tällä hetkellä myös varsin selvät, enkä näe välttämättömäksi nimenomaista säännöstä asiasta. Mikäli haluttaisiin, että molemmat vankilat voisivat käyttää ratkaisovaltaa asiassa, edellyttäisi tämä käsitykseni mukaan vankeuslainsäännösten muuttamista esimerkiksi vastaavalla tavalla kuin on säädetty vangin siirrosta toiselle rikosseuraamusalueelle.

- - -

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3.1 esittämäni käsityksen valvomatonta tapaamista koskevasta päätöstoimivallasta Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön, Riihimäen vankilan ja Turun vankilan tietoon lähettämällä heille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköä pyydetään ilmoittamaan päätöksestä Rikosseuraamusalueiden aluekeskuksille.

- - -

Saatan edellä esittämäni käsityksen myös oikeusministeriön kriminaalipoliittisen osaston tietoon varten lähettämällä heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.